

Diplomová práce Petry Šebešové, *Consciousness and the Self: The Theories of John Searle and Antonio Damasio*

Posudek vedoucího práce Jamese Hilla

Práce se zabývá pokusy o vysvětlení vědomí naturalistickým způsobem v současné anglofonní filosofii. Autorka se soustředí na biologický přístup k vědomí u Johna Searla a Antonio Damasia. Výběr autorů je šťastný, protože mají komplementární vztah: Searle filosoficky nastiňuje základní směr, který Damasio sleduje v podrobnějším empirickém bádání. Autorčiným hlavním tématem je role subjektivity v těchto teoriích. Tuto roli analyzuje pomocí pojmového aparátu dánského fenomenologa Dana Zahaviho.

První část (str. 1-8) představuje objasnění vůdčích pojmů včetně subjektivity, vědomí a já. Užitečné zde je rozlišení mezi třemi pojetími já: první je Kantovo transcendentální já, které syntetizuje rozmanitost zkušenosti; druhé je pojetí já jako konstrukce na základě společenských vztahů; třetí je minimální já, které stojí mezi těmito dvěma. Minimální já (*core self*) není ani transcendentálním předpokladem možnosti zkušenosti, ani sociálním konstruktem, ale je přítomné v každé zkušenosti jako hledisko první osoby (str. 7).

Diskuse o teorii Johna Searla (str. 8-34) dokazuje dobré filosofické pochopení jeho textů i schopnost informované kritiky jeho celkového stanoviska. Autorka považuje pojetí subjektivity za slabinu jeho teorie a tvrdí, že jeho pojem já je příliš úzký, protože se týká jen nejvyšší formy lidského vědomí, a nikoliv vědomí celkově (str. 32). Zároveň dokazuje, že Searlovo pochopení sebevědomí (*self-consciousness*) je problematické tím, že neuznává před-reflexivní sebevědomí (str. 30), které je vlastně podmínkou reflektovaného sebevědomí (*reflective self-awareness*).

Pozoruhodná je pasáž o otázce, jestli Searle je vlastnostní dualista (*property dualist*). Searle sám tvrdí, že není ani substanciální dualista, ani vlastnostní dualista. Autorka uvažuje o opačném názoru jeho kritiků (hlavně Nagela a Kima) a dokazuje, že dobře chápe obě strany této debaty. Také nabízí kompromisní řešení používáním pojmu rovin popisů (*level of descriptions*).

Diskuse o Damasiovi (str. 34-51) zase dokazuje pečlivou analýzu hlavních pojmů, citlivé pochopení dané teorie a rozumnou kritiku z hlediska subjektivity. Užitečné jsou např. diskuse nezbytné role tělesnosti (str. 47) a emocí (str. 40) ve vědomí, i pojetí dvou pólů (subjektivní i objektivní) vědomých stavů (str. 38). Obzvláště pozoruhodná je kritika Damasiovy teorie reprezentací v mozku, v níž autorka poukazuje na nezbytný hermeneutický moment v každé reprezentaci. Tento moment, jak autorka tvrdí, vyžaduje subjekt, a tím znemožňuje připisování reprezentace mozku samému (str. 36):

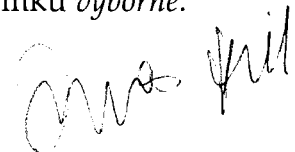
.... the term representation implies an interpretation. Nothing can serve as a representation if it is not taken, or interpreted, as such. But that, further, implies a subject to interpret it, which is problematic when speaking of the brain alone or of representation as the ground of consciousness. (str. 36).

Toto je vlastně pádná a široká kritika materialistických přístupů k vědomí, které používají reprezentace či modely v mozku jako základ pro vysvětlení vědomých stavů. A v souladu s tím (i s jinými argumenty) je autorka celkově skeptická vůči potenciálu neurobiologických přístupů k vysvětlení vědomí (str. 56).

Měl bych dvě drobné námitky. Zaprvé, autorka tvrdí, že pojetí minimálního já je kompatibilní s Humovými pochybnostmi o trvalém já (str. 27), protože minimální já je jenom nereflektovaně přítomné ve vědomých stavech (*tacitly and without any attention paid*). Problém je, že jinde autorka implicitně tvrdí, že minimální já (*core self*) může být objektem pozornosti (např. str. 52 „usually not in the centre of our attention“), a to by Hume popřel. Autorka by nám mohla v obhajobě říci, jestli může minimální já být vskutku objektem pozornosti nebo ne. Zadruhé, autorka tvrdí, že minimální já je i vlastnost zkušenosti určitých zvířat. Měl jsem ale občas pocit, že i toto pojetí já předpokládá primitivní lingvistickou schopnost. Nevím třeba, jestli „the sense of mineness“ (str. 52) je pochopitelné bez možnosti pojmů „his“ a „thine“. A nevím jestli tyto pojmy nevznikají jen tam, kde je řeč.

Celkově ale považuji práci za zdařilý kritický pohled na tyto dva autory, který poukazuje na důležitou mezeru v jejich teorii vědomí. Práce má nejenom tématickou jednotu, ale obsahuje také pozorné a detailní analýzy konkrétních pojmů a argumentů. Autorka píše jasnou odbornou angličtinu a dokazuje rozvinutou kompetenci pracovat s autory z obou hlavních tradic současné filosofie.

Jednoznačně navrhuji práci k přijetí a doporučuji známku *výborně*.

James Hill PhD